

יעקב ועשו – אידיאל ומציאות

עיון בפרשת השבוע על פי החת"ם סופר

ניתן לצפות בשיעורים נוספים באתר של
מכון מאיר בכתובת: www.meirtv.co.il

החיים והשקפת ההווה בברורה ילמדונו אחרת. לגמרי אחרת. הגורל ככה הוא ; החול ידרוך בתחלה על במת החיים אמת הדבר שבתוכיותו. מן הקודש העליון. קודש הקדשים. הוא יונקם בראשית מצעדיו. אבל בבחירות והכרה אין ערכי הקודש מוכרים כלל בראשית הופעתו של החול, ואחרי הצעדים הראשונים של החול מוכרה הקודש לבוא. להאיר באורו ולהופיע בכבודו.

5. עין אי"ה שבת ב', ד', א'

כלל גדול הוא, שדברים שהם קטנים במעלתם בעיני ההשלמה האנושית הם קדומים בזמנם, והמעלות העליונות שהן גדולות במעלה הן מאוחרות בזמן, מפני שהמעלה הקודמת, שהיא כמו בסיס להצריכה להקדם.

6. חת"ם תורת משה תולדות

דע כי הקב"ה ברא עולמו בשביל ישראל והתורה שנקראו ראשית כנודע ראשית תבואתו, אבל הלא אמרו [ברכות ל"ה ע"ב] אפשר אדם זורע בשעת זריעה חורש בשעת חרישה וכו' תורה מה תהא עליה, ע"כ רצה הקב"ה שיהיה נולד מיצחק שני בנים, א' יהיה בדר בתכלית הבדידה ממש כרשב"י, והשני יפרנסהו בכל הצורך וכמ"ש ועמדו זרים ורעו צאנכם. רק הקב"ה אינו נוטל הבחירה מכל אדם, אבל ויהי כאשר אך יצא עשו לאויר העולם נדבק בו החיצון והרכיב עליו והרשיעו בתכלית הרשע, אך יצחק סבר שעשו הוא זן ומכלכל את יעקב, ובזה רימהו, ... רק סבר שהענין ממש כעין יששכר וזבולון ותהיה מטתו שלימה. והנה כאשר תבין בברכת יצחק אשר בירך בראשונה לא תמצא שום דבר שבקדושה בו רק תמצא בו בעיני שבח שדהו וטוב ארצו וברכת ה' בעושר ולא תמצא שום ברכה ברכת ה', ... כי ידע שברכת אברהם נאה ליעקב יותר מלעשו בעבור כי הוא איש תם, רק ברכת עוה"ז נאה לעשו למען יהא יכול לפרנס את יעקב שיכול יעקב ללמוד תורה בריוח, ... ולזה הכונה אמר יצחק הוי גביר לאחייך בענין שיהיה יעקב עובד כענין יששכר וזבולון ממש, ולכן שוב כאשר יעקב לקח הברכה א"כ ע"כ כונת הוי גביר לאחייך יהיה שיהיה יעקב ממש אדון ועשו יהיה לעבד וע"כ אמר ואת אח נתתי לו לעבדים.

ושולחן בצפון שמאל העולם, מ"מ בבהמ"ק נכנסין לו במזרח א"כ הנכנס מוצא מנורה בשמאלו ושולחן בימינו, והטעם לזה כי יששכר וזבולון או כהנים וישראלים שניהם אדונים זל"ז ושניהם נכנעים זל"ז, כי ביששכר כתוב [לקמן מ"ט ט"ו] ויט שכמו לסבול ויהי למס עובד כפירש"י לישא עול הוראתו והתנהגותם כי הוא משועבד לכך, ועול שהוא משועבד שמקבל מהם מחיתו ופרנסתו, וכן כהנים לישראלים, ואמנם כל ישראל ממליך עליהם את הכהנים ואת ת"ח כי נשיא אלקים המה בתוכם, נמצא זבולון ממליך יששכר עליו על שהוא נשיא אלקים, ויששכר ממליך זבולון על עצמו כי הוא נותן לתוך פיו, נמצא כוונת הכנעת זבולון יותר לשם שמים מכוונת יששכר לזבולון, ע"כ זבולון והשולחן קודם ובימין הנכנס לבהמ"ק, והנה תחלת כוונת יצירת הבנים האלו הי' שיהי יעקב וכל זרעו לעולם ממלכת כהנים וגוי קדוש נשיא אלקים בעולם, ועשו זבולון, נותן לתוך פיו של ישראל כזבולון וא"כ יהיה כל ישראל לעולם כמו רבי בדורו וכל עשו לעולם כאנטונינוס, רבי נשיא אלקים ונהג בו אנטונינוס כבוד גדול כתלמיד לרבו ורבי נהג כבוד באנטונינוס כמו לכל קיסר רומי, אך כל זה היה כל זמן שהיה בבטן אמם בתחלת יצירה שני גיים זה אנטונינוס ורבי בבטן דייקא, וע"כ הניח יעקב את עשו לצאת קודם לו ולא עכבו זבולון קודם לישישכר, אך משיצא ראשו ורובו טרם יצאו רגליו כבר נתלבש בס"מ, וכתוב ושני לאומים ממעיך יפרדו תיכף נתפרדו אלו מאלו אלה לחיי עולם ואלה לחרפת דראון עולם, ... ע"כ ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב עשו לעכבו שלא יצא ראשון, כיון שאיננו כזבולון, א"כ יעקב קודם לו.

4. מאמרי הראי"ה עמ' 405-404; הקודש והחול ב'

בכל מהלך של חיים. החול הוא מתעורר תחלה ואח"כ מוכרה הקודש להתעורר, להשלים את תחית החול. לעדנו ולהצילו מכעור ומטמיון אוי לו לחול אם יחשוב להשתמש בכח בכורתו. בכח מה שיצא הוא תחלה לאור העולם והמפעל. לאמר על ידי זה: "אני ואפסי עוד", ולא יחפץ לדעת מן הקודש מזוי יקרו והופעת אורו ואוי לו לקודש אם יאמר: "מאחר שיצא החול בתחלה לעולם. הרי השיג את גבולי על כן אני רק ללחום נגדו אדע, להרוס את אשר יבנה, לעקור את אשר ישע" תוכן

1. בראשית כ"ה, כ"ז; כ"ז ורש"י

(כז) ויאמר יהוה לה שני גוים בבטןך ושני לאמים ממעיך יפרדו וקלם מלאם יאמין ורב יעבד צעיר: ... (כו) ואחרי כן יצא אזוי וידו אוחזת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב ויצוק בן ששים שנה בלדת אתם:

(כג) שני גוים צדטנך – ... אלו אנטונינוס ורבי. ...

(כו) ואחרי כן ילא אחיו וגו' – שנתתי מדרש אגדה הדורשן לפי פשוטו דלין היה אוחז בו לעכבו יעקב נולד מטיפה ראשונה ועשו מן השניה לא ולמד משפופרת שפיה קלרה תן זה שתי אננים זו תחת זו הנכנסת ראשונה תלא אחרונה והנכנסת אחרונה תלא ראשונה נמלא עשו הגורל באחרונה ילא ראשון ויעקב שנוכל ראשונה ילא אחרון ויעקב צא לעכבו סיהא ראשון ללידה כראשון ללידה ויפטור את רחמה ויטול את הזכורה מן הדין:

2. בראשית ל"ז, כ"ז-ל' וזח"ס תורת משה תולדות

(כו) ויהי בעת לדתה והנה תאומים בבטנה: (כז) ויהי בלדתה ויהי יד ותקוזה הבמילדת ותקשר על ידו שני לאמר זה יצא ראשונה: (כט) ויהי כמשיב ידו והנה יצא אזוי ותאמר ביה פרצת עליך פרץ ויקרא שמו פרץ: (ל) ואחרי יצא אזוי אשר על ידו השני ויקרא שמו רון:

יש לתמוה אם היה כח בפרץ לפרוץ גדר לצאת לפני זרם שקדמו כדי שיפטור הוא הרחם ויהי רמז למלכות בית דוד שמלך פרוץ גדר לעשות לו דרך, יותר מזה היה ראוי יותר שיעקב יפרוץ גדר ויצא לפני עשו ויפטור הרחם.

3. חת"ם תורת משה תולדות

שני גיים בבטןך. זה אנטונינוס ורבי. דוחק גדול שנתנבא על דור א' מזמני הגלות שהי' רבי עם אנטונינוס, אבל שמע דברי חכמים וחידותם דברי אלקי חיים, וגם ליישב ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב עשו, מדכתוב ואחרי כן רמז שהי' שיהוי קצת ביניהם ולא בבטן אם עקב את עשו לעכב יציאתו רק אחרי כן ואחרי הוא מופלג [ב"ר מ"ד ו'], והלא דבר הוא. הנה במלאכת המשכן לעולם שולחן קודם למנורה, וכי מהר"א בביאורו לרש"י סוף פ' פקודי שהשולחן מרמז על מחזיקי תורה והם מוקדמין כמו שמה זבולון בעאתך קודם יששכר באוהלך ... ותראה ג"כ אעפ"י שמנורה בדרום ימין עולם